

GRÖN INFRASTRUKTUR

i skogen

– så kan du bidra

Grön infrastruktur i skogen

För att djur och växter ska kunna leva kvar i framtiden behöver de nätverk av natur. Dessa kallas grön infrastruktur.

Hållbara och artrika ekosystem är en förutsättning för vårt samhälles långsiktiga överlevnad eftersom dessa levererar viktiga tjänster, så kallade ekosystemtjänster. Många ekosystemtjänster är livsnödvändiga för oss människor, andra bidrar till vår välfärd och livskvalitet. Från skogen får vi bland annat virke, viltkött, bär, svamp och naturupplevelser, men också rent vatten och skydd mot översvämningar.

I landskapet behöver biologiskt rika skogsmiljöer, hagmarker, öppna gräsmarker, våtmarker och sjöar bilda sammankopplade nätverk, så kallad grön infrastruktur, för att växt- och djurarter långsiktigt ska kunna fortleva. Gemensamt för alla växt- och djurarter är att de behöver ha tillräcklig mängd livsmiljö av tillräckligt god kvalitet för att kunna leva, föröka sig och sprida sig i landskapet.

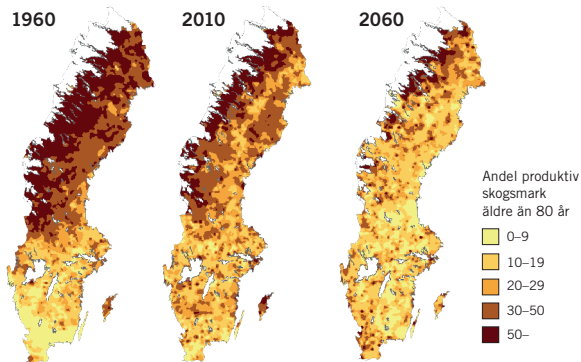
Människans brukande av naturen är nödvändig och kan bidra till både ökning och minskning av den biologiska mångfalden.

I de regionala handlingsplaner för grön infrastruktur som Länsstyrelserna tar fram finns information om var det finns värdefulla mark- och vattenområden. Syftet är att tydliggöra naturens behov, så att de som arbetar eller lever i landskapet kan göra val som gynnar arter och naturtyper. Syftet med denna broschyr är att ge kunskap om vilka nyttor skogen ger oss samt tips om hur du som brukar landskapet kan bidra.

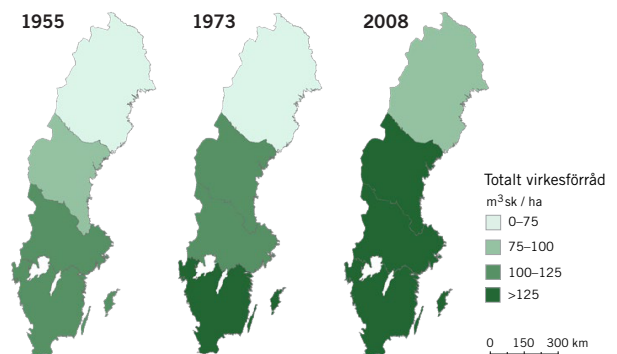
Skog i förändring

Det finns ungefär 60 000 växt- och djurarter i Sverige. Av dessa är drygt 40 procent knutna till skogslandskapet. Utvärderingar visar att den biologiska mångfalden behöver öka i Sveriges skogar. Dagens skogar är mer slutna och ensartade. Det finns därför färre miljöer för arter som har speciella krav för att kunna fortleva och föröka sig. Skogsbete och fäbodrift som under lång tid har bidragit till att skapa unika livsmiljöer för många arter är i dag sällsynt och riktigt gamla skogar ovanliga. Särskilt saknas gamla och grova döda träd, både stående och liggande, vilket gör att många skogslevande arter som mossor, lavar, trädsvampar och insekter riskerar att försvinna. Fåglar som behöver bohål och söker föda i död ved påverkas också negativt när andelen död ved minskar i våra skogar. Det är också brist på gamla grova lövträd som ek och lind, glesa bokskogar och björkmiljöer, vilka ofta är knutna till områden med lång brukningshistoria. Dessa naturtyper kan behöva särskild skötsel för att behålla sina naturvärden.

Skogslandskapet allt yngre
Andel skog över 80 år

Skogslandskapet har förändrats
– tätare och mörkare

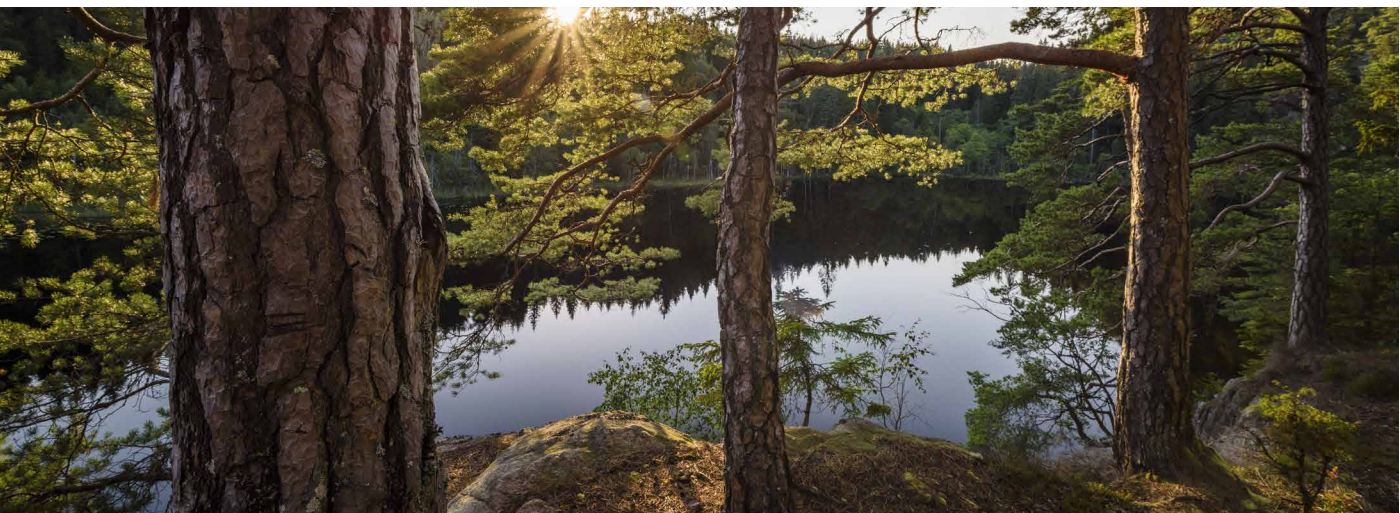

Handlingsplaner bidrar till gemensam kunskap

Länsstyrelserna tar fram de regionala handlingsplanerna för grön infrastruktur. Handlingsplanerna bidrar till gemensam kunskap och skapar förutsättningar för planering över administrativa gränser. Arbetet med handlingsplanerna är långsiktigt och sker i dialog och samverkan med de som verkar i landskapet. Med stöd av handlingsplanerna kan alla som verkar i skogen få en gemensam bild av vilka naturvärden och andra förutsättningar som finns, vilket kan öka samverkan kring åtgärder som stärker en väl fungerande grön infrastruktur i skogslandskapet. Det kan gynna både ett biologiskt hållbart och ekonomiskt lönsamt skogsbruk.

Genom att i förväg ha kännedom om var värdefulla skogsmiljöer finns kan till exempel risken minska för att processen vid en avverkningsanmälan eller detaljplanearbete fördröjs. Samtidigt kan kunskapen visa var det kan vara möjligt att exploatera eller intensifiera brukandet.

Handlingsplanerna för grön infrastruktur innebär inga nya regler eller ny lagstiftning utan ger stöd och underlag för att göra det lättare att genomföra rätt åtgärd på rätt plats i landskapet.

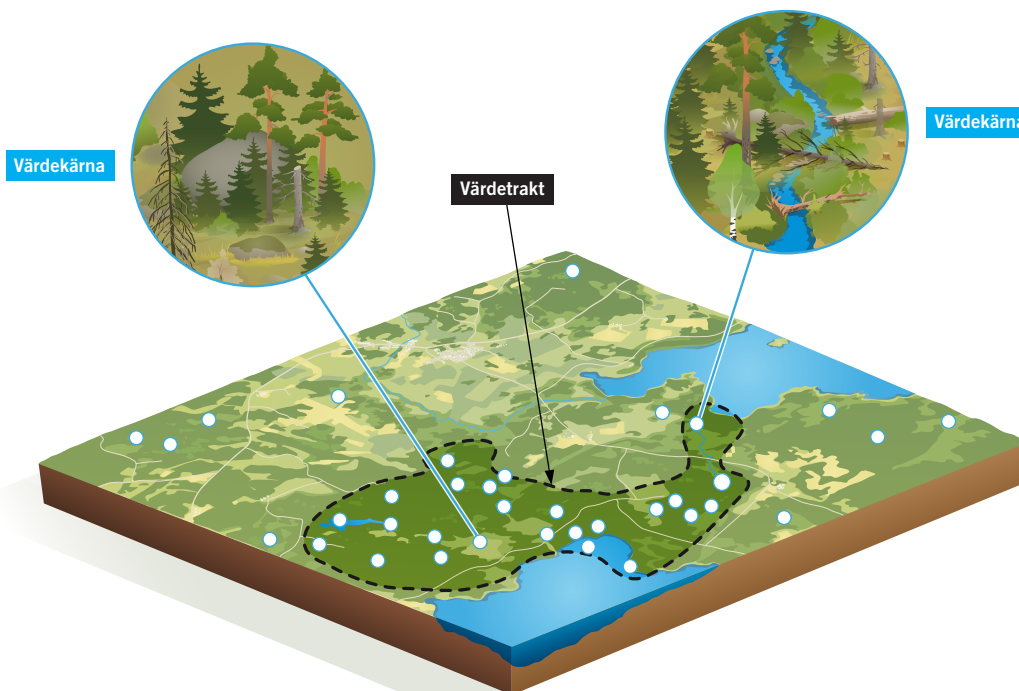
Gemensam kunskap underlättar planering

I handlingsplanerna sammanställer och analyserar länsstyrelserna hur kända områden med höga naturvärden – så kallade värdekärnor – fördelar sig geografiskt i skogen och andra naturtyper. Större områden där värdekärnorna ligger tätare än i det övriga landskapet kallas värde-trakter. Sådana områden är viktiga för att arter med speciella krav ska kunna fortleva på längre sikt. För att bibehålla en väl fungerande grön infrastruktur för sådana arter kan man behöva prioritera insatser som gör att värde-trakterna behåller och utvecklar sina naturvärden, till exempel genom särskilda hänsynstaganden vid brukandet av skogen.

Informationen om värdekärnor och värde-trakter i de regionala handlingsplanerna för grön infrastruktur underlättar planering och prioritering av åtgärder för markägare, myndigheter och andra som verkar i skogen så att åtgärder som gynnar skogslandskapets ekosystemtjänster, växter och djur kan vidtas.

Olika åtgärder som bland annat skötsel, restaurering, återskapande av exempelvis våtmarker, frivilliga avsättningar och naturhänsyn i skogsbruket kan tillsammans med samhällets insatser för skydd stärka den gröna infrastrukturen i skogen.

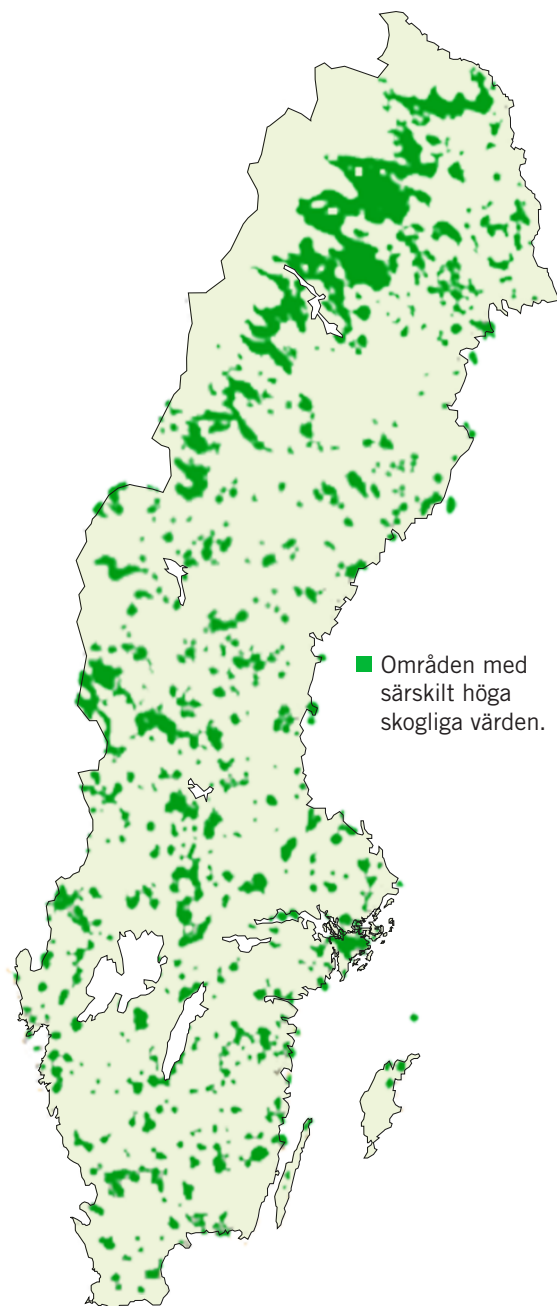
Kunskap om värde-trakter i handlingsplanerna utgör, tillsammans med annan tillgänglig kunskap, ett värdefullt underlag vid planering och prioritering av åtgärder.

Gamla skogar bidrar till grön infrastruktur

Gamla naturskogsliknande skogar som inte har kalavverkats har en lång skoglig kontinuitet. Sådana skogar utgör en viktig del av den gröna infrastrukturen och har kvaliteter som tar lång tid att utveckla eller återskapa. I landskap med en hög andel gamla skogar finns idag många arter som riskerar att försvinna på grund av att det finns så få sådana skogar kvar. Vi behöver därför mer kunskap om var dessa skogar finns. Delar av dessa skogar kan behöva stärkas med restaureringsåtgärder, anpassat skogsbruk eller undantas från skogsbruk.

Miljödataportalen som finns på Naturvårdsverkets webbplats innehåller geografisk information och olika rapporter om natur. Där finns bland annat information om gamla skogar med lång kontinuitet, skogliga värdekärnor och andra resultat som kan vara ett stöd i hållbar markanvändning och naturvårdsarbete. I arbetet med handlingsplanerna för grön infrastruktur genomförs liknande analyser på regional nivå.

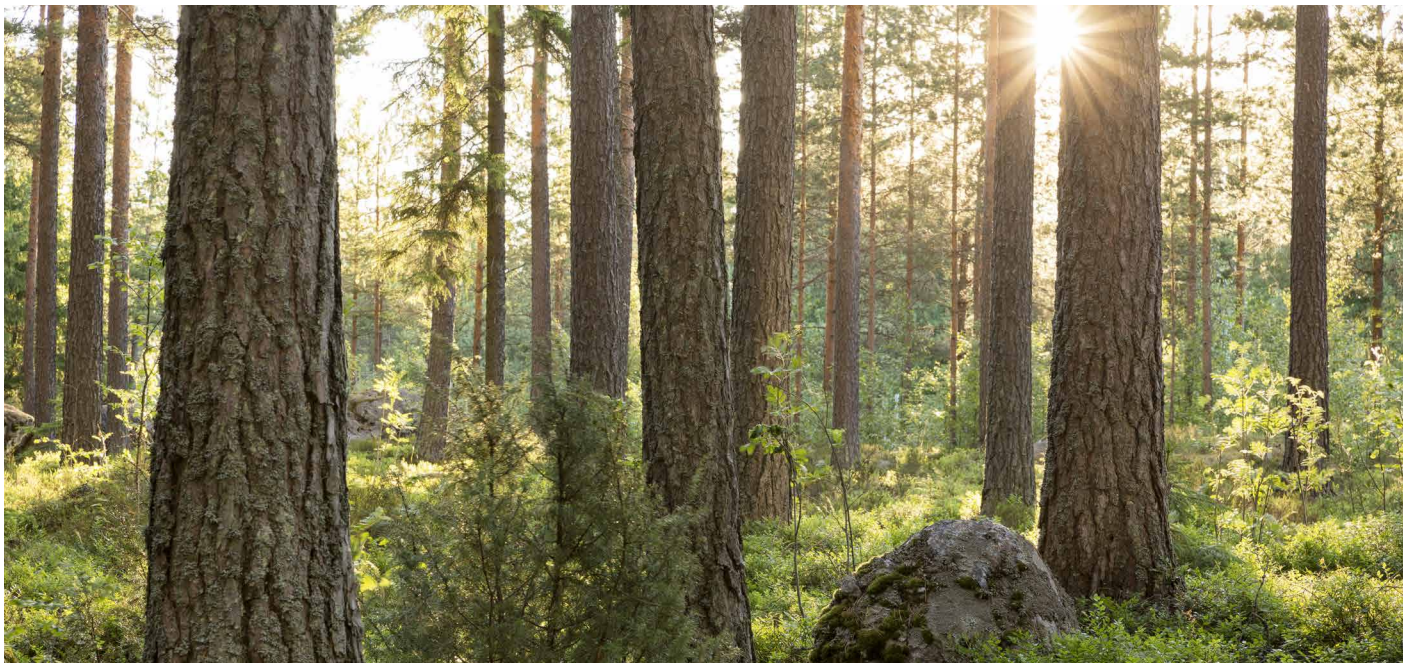

Produktionsskogar kan också bidra till grön infrastruktur

Ett viktigt led i att stärka den gröna infrastrukturen är miljöhänsynen i produktions-skogen. Skogssektorns målbildsarbete är ett gott exempel som leder till bredare samsyn och dialog mellan olika aktörer om metoder för att nå de gemensamma målen.

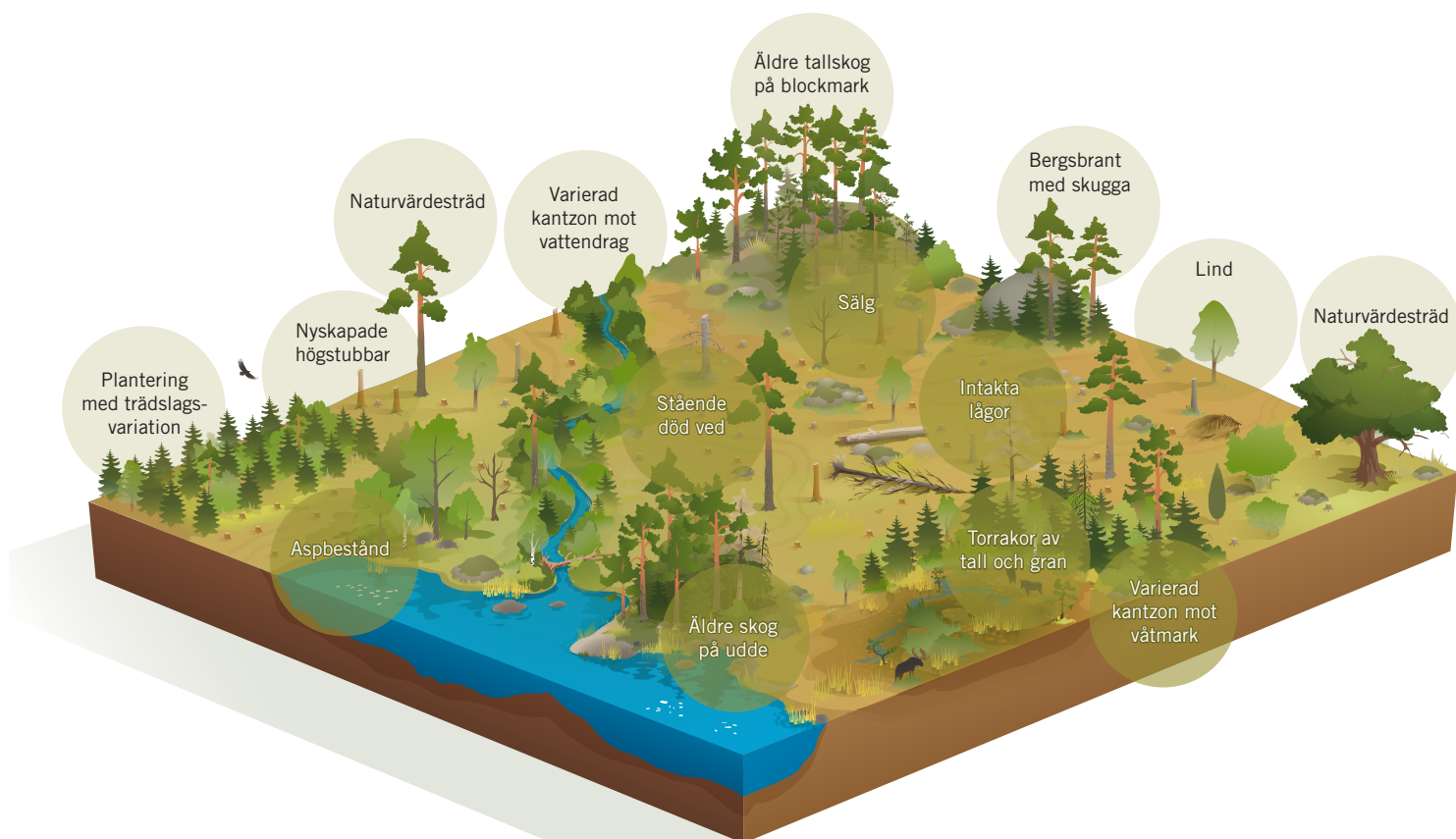
Målbilderna utgår från de lokala förutsättningarna och de regionala handlingsplanerna för grön infrastruktur fungerar som ett stöd för prioriteringar av åtgärder i landskapet.

I faktabladen om målbilder för god miljöhänsyn får du hjälp att hitta svaren på hur du kan visa miljöhänsyn. Vilka naturvärden kan finnas där du planerar att avverka? Hur kan hänsyn tas när du utför en förnygringsavverkning? Vad är hänsynskrävande biotoper, god miljöhänsyn, dikesrensning, kantzoner, kulturmiljöer, körning på skogsmark, hänsyn till friluftsliv och rekreation?

Planera skogsbruk med hänsyn till grön infrastruktur

Skogsbruksplaner beskriver den långsiktiga planen för förvaltningen av ett skogsområde. Med kunskap om hur skogen och omgivande naturmiljöer bildar ett sammanhängande landskap ökar möjligheterna att göra val som gynnar variation och grön infrastruktur när en skogsbruksplan ska tas fram. Regionala handlingsplaner för grön infrastruktur kan underlätta prioriteringar av skötselinsatser, restaurering, andra hänsynstaganden och skydd så att åtgärder vidtas där de gör bäst nytta.

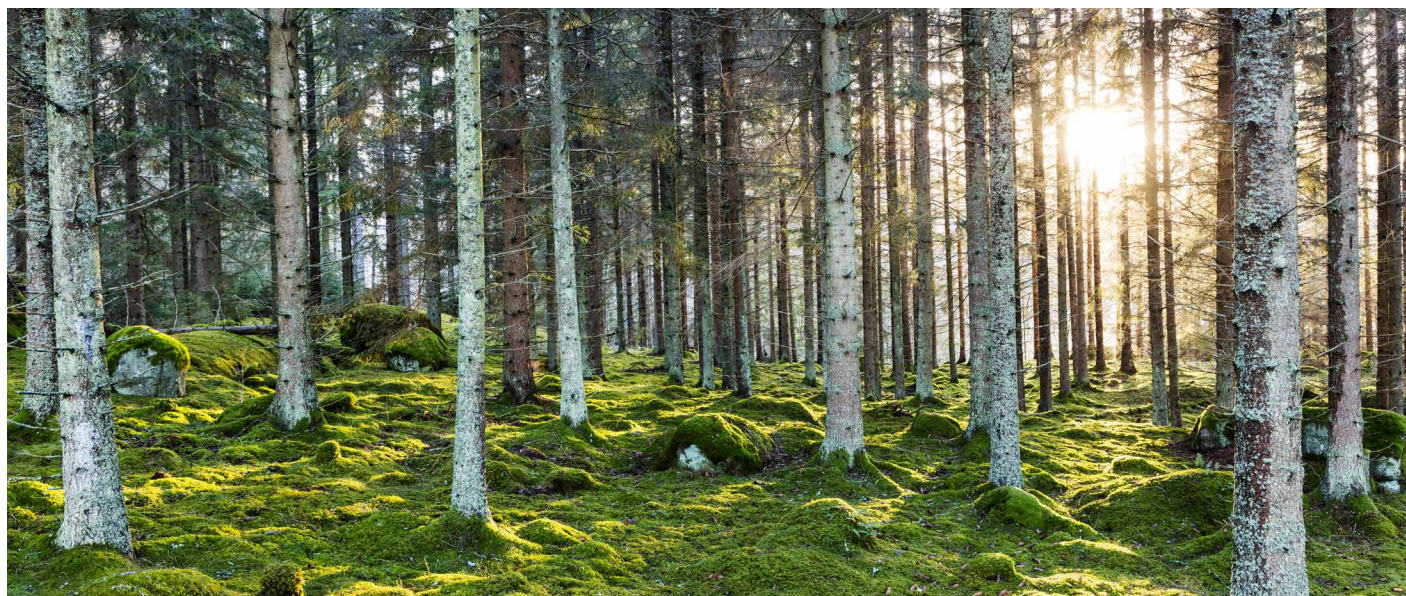
Gynna biologisk mångfald i skogen – så här kan du göra!

Alla som äger mark, arbetar eller på andra sätt verkar i skogen, kan göra små och stora insatser för att stärka den gröna infrastrukturen. Samverkan mellan markägare och god planering av skogliga åtgärder, även i och kring vattendragen i landskapet, kan avsevärt förbättra skogens olika värden liksom vattenkvaliteten i avrinningsområden. De regionala handlingsplanerna kan vara ett stöd för var åtgärder gör bäst nytta och även var särskild hänsyn till vatten är viktigt.

Med ett varierat brukande av skogen där olika träslag i varierande åldrar gynnas kan skogens alla värden tas tillvara och vara både till nytta för skogsägaren och till glädje för andra. Planering för ett varierat brukande i skogslandskapet som utgår från markens naturliga förutsättningar kan öka skogens motståndskraft och minskar risken för till exempel insektsangrepp, stormar och bränder.

Vid plantering och röjning finns förutsättningar för att skapa motståndskraftiga skogar och att stärka framtida naturvärden. Exempel kan vara att plantera tall på torra marker och att gynna löv vid röjning.

Det finns olika typer av ersättning att söka för olika åtgärder samt rådgivning att få för att öka den biologiska mångfalden i skogslandskapet. Kontakta Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen eller Jordbruksverket för mer information.

Skogsbryn är övergångszoner mellan sluten skog och öppna marker som har stor betydelse för biologisk mångfald och andra värden. En mycket värdefull insats för den gröna infrastrukturen är att sköta, restaurera och skapa nya bryn. På många platser är dessa miljöer igenväxta och behöver öppnas upp för att behålla och utveckla sina värden.

Det är bra att öka arealen skog som brukas med hyggesfria metoder. Det innebär också att värden för friluftsliv och turism kan bevaras. Hyggesfria metoder kan därför passa särskilt bra i skog inom och nära tätorter. Liksom vid trakthyggesbruk ingår beståndsutveckling, virkesuttag och ekonomi i målbilden. Alla brukningsmetoder passar inte på alla marker utan det är de naturliga förutsättningarna och markägarens ambitioner som avgör.

Olika vattenmiljöer i skogen som våtmarker, bäckar, större vattendrag och sjöar utgör viktiga miljöer för många arter och har också en vattenreglerande funktion. De skogsbruksåtgärder som utförs nära ett vattendrag eller dike påverkar vattenkvaliteten nedströms och kan därför ge negativ påverkan långt från platsen där åtgärden utförs.

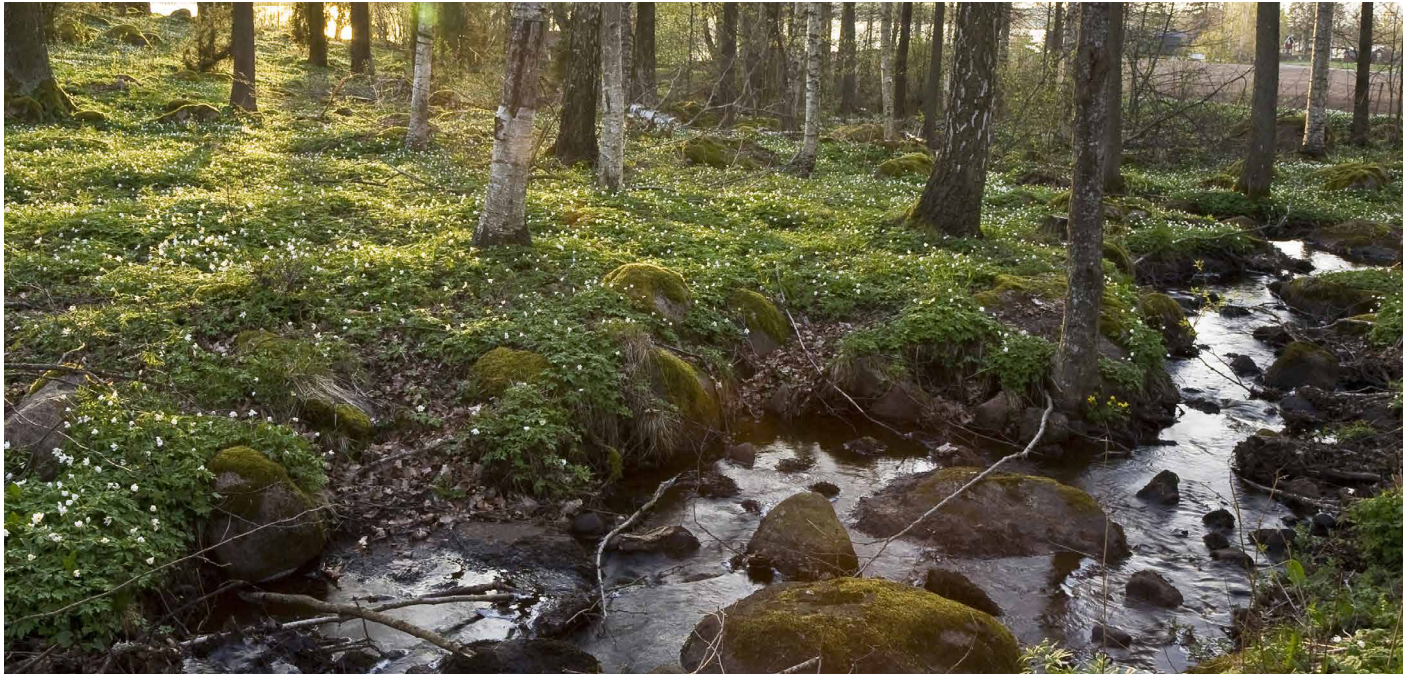
Vattnet och våtmarkernas gröna infrastruktur samt lövskog kan också fungera som brandgator på en fastighet. Det kan därför vara bra att planera sitt skogsbruk så att det finns stråk med våtmarker, lövsumpskog och även annan lövskog på strategiska platser.

TIPS PÅ ÅTGÄRDER:

- Gynna olika trädslag, exempelvis tall och lövträd. Det kan minska riskerna för bland annat bränder och skadeinsekter.
- Gynna bryn för att öka den biologiska mångfalden och skapa ett varierat landskap.
- Öka arealen hyggesfritt skogsbruk för ett varierat landskap som främjar biologisk mångfald och ekosystemtjänster.
- Ta hänsyn till kulturmiljöer.
- Främja bevarande av särskilt värdefulla skogar, till exempel genom anpassad hänsyn vid brukande, frivilliga avsättningar, naturvårdsavtal, biotopskyddsområde eller naturreservat.
- Gynna skogsbete och fäbodrift av exempelvis kor, får och hästar för att öka den biologiska mångfalden.
- Sätt upp holkar för fåglar, fladdermöss och bin.

Åtgärderna som beskrivs ovan kan på samma sätt bidra till grön infrastruktur i parkmiljöer i tätorter som i skog.

Här hittar du praktiska råd om olika hyggesfria avverkningssmetoder och andra metoder som kan öka variationen i landskapet: www.skogskunskap.se

FLER TIPS FÖR ATT GYNNA VATTENMILJÖN I SKOGEN:

- Bevara och restaurera vattenmiljöer och våtmarker och lägg igen diken.
- Lämna kantzoner mot bäckar, våtmarker och stränder vid skogsbruksåtgärder då kantzoner är viktiga miljöer för många arter exempelvis för att ge skugga åt vattenlevande djur.
- Undvik körning i kantzoner för att minimera körsador som kan ge upphov till läckage av näringsämnen och metaller.
- Gynna fiskar (och andra vattenlevande arter) genom att skapa fria vandringsvägar för att underlätta fiskens lek.
- Återställ det slingrande loppet hos en sträcka av ett vattendrag för att öka den biologiska mångfalden i vattnet och minska risken för översvämningar nedströms.

Naturvårdsverkets webb: [www.naturvardsverket.se/
gron-infrastruktur](http://www.naturvardsverket.se/gron-infrastruktur)

Arbetet med denna broschyr har genomförts i samarbete Skogsstyrelsen.

Grön infrastruktur – med gemensamma insatser i skogslandskapet kan vi bevara och stärka den biologiska mångfalden för kommande generationer, främja ekosystemen, stärka för samhället viktiga ekosystemtjänster och samtidigt minska de negativa effekterna av klimatförändringarna.

Hållbart brukande av skogen är en förutsättning för att nå flera av våra miljökvalitetsmål bland annat *Levande skogar*.

Vill du veta mera om den regionala handlingsplanen i ditt län kontakta länsamördnaren.

Länsstyrelsen: www.lansstyrelsen.se

Skogsstyrelsen: www.skogsstyrelsen.se

Andra upplagans första tryckning

© Naturvårdsverket, december 2019

ISBN: 978-91-620-8833-0

Grafisk produktion: AB Typoform

Illustrationer: Tobias Flygar och Kjell Ström

Kartor: SKA 2015 och Skogsskötselserien nr 15, april 2016

Foto: s 2 och 7. Mikael Svensson/Johnér, s 4 och 12. Stefan Isaksson/Johnér, s 9 och 11. Tomas Adolfsén/Johnér.

